

епоху Ренесансу дійсно в багатьох аспектах можна назвати експериментальною, та етапи зародження оркестру, як називає їх А.Карс – «ранні досліді» – і були якраз тими зразками ансамблевої музики в сучасному розумінні. [3, с. 28]. Не випадково багаті традиції минулого відроджують та використовують композитори ХХ-ХХІ століття в жанрах камерно-інструментальної музики, експериментуючи в оркестрово-ансамблевих складах з участю в них і труби.

1. Апатський В. Духовые инструменты в музыкальной культуре средневековой Европы // Дослідження. Досвід. Спогади: Зб.праць /В.Апатський. – Вип.7. – К. : Генеза, 2007. – С. 6–13.
2. Грубер Р. История музыкальной культуры. т.1, ч.2. / Р. Грубер – М.-Л. : Музгиз, 1941 – С. 317.
3. Карс А. История оркестровки / А.Карс – М. : Музыка, 1989 – 304 с.
4. Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 года. Книга 1. От антиности к XVIII веку / Т.Ливанова – М. :Музыка, 1985 – 600 с.
5. Левин С. Духовые инструменты в истории музыкальной культуры. В 2-х ч. Ч. 1-я / Семен Яковлевич Левин. – Л. : Музыка, 1973. – 264 с.
6. Музыкальная эстетика западноевропейского средневековья и Возрождения. – М. : Музыка, 1966. – 522 с.
7. Неф К. История западноевропейской музыки / Карл Неф. – М.,1965. – 387 с.
8. Прюньер А. Новая история музыки / Анри Прюньер. – М. : Музгиз, 1937 – 290 с.
9. Усов Ю. История зарубежного исполнительства на духовых инструментах / Ю.Усов. – М. : Музыка, 1989 – 205 с.
10. Bukofzer M. P. Studies in medieval and renaissance music / M. P. Bukofzer. – N. Y., 1950. – 510 p.
11. Hadryś S. Clarino – sztuka gry na trąbce naturalnej / S.Hadryś. – AM im. F. Chopina, Warszawa 1981 – 221 s.
12. Eichborn H. Die Trompete in alter und neuen Zeit. Ein Beitrag zur Musikgeschichte und Instrumentationslehre / H.Eichborn – Leipzig, 1981. – 601 s.
13. Menke W. History of the Trumpet of Bach and Handel / W. Menke. – Londyn, 1934. – P. 27–39.
14. Pawlowski J. Trabka od A do Z / Jozef Pawlowski. – PWM, 1969. – 200 s.
15. Praetorius M. Syntagma musicum / M. Praetorius. – 3 vols., Wolfenbiittel 1614–20, facs. rpt. by Wilibald Gurlitt. Kassel, 1958–1959. – 300 s.
16. Reese G. Music in the Renaissance / Gustave Reese. – New York, 1954. – 410 p.
17. Sachs C. Historia instrumentow muzycznych / Curt Sachs. – PWM, 1989. – 492 S.
18. Selfridge-Field E. La musica strumentale a Venezia da Gabrieli a Vivaldi / E. Selfridge-Field, Torino, ERI, 1980. – 334 s.
19. Tarr E. The Art of Baroque Trumpet Playing / E.Tarr. – Mainz : Schott Music International CmbCo.KG., 1999. – Vol.I. – 128 p.

В статье затрагивается проблема трактовки трубы как одного из инструментов ансамбля в исторической проекции одной из наиболее интересных с точки зрения развития ансамблевой музыки эпох – Ренессанса. Определяются разнообразные типы составов ансамблей с участием трубы, наиболее распространенные способы их бытования, роль трубы в ренессансном инструментальном ансамбле.

Ключевые слова: труба, инструментальный ансамбль, Ренессанс.

In this article there is a problem of interpretation of the trumpet as the ensemble instrument in the historical projection of one of the most interesting in terms of ensemble music eras - Renaissance. Determined by different types of ensembles with trumpet, the most ways to spread the word existence, reveals the role of this instrument in the Renaissance instrumental ensemble.

Keywords: trumpet, instrumental ensemble, Renaissance.

УДК 792. 73: 378

Зоряна Рось

СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕСТРАДНО-ДЖАЗОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена актуальній проблемі національної джазології – дослідженню особливостей розвитку сучасної естрадно-джазової освіти в Україні. На основі огляду функціонування музично-освітніх осередків різного рівня була здійснена оцінка стану підготовки майбутніх українських джазово-естрадних виконавців та визначені основні проблеми вітчизняної джазової освіти.

© Рось З., 2014.

Ключові слова: естрадно-джазова освіта, естрадно-джазові навчальні осередки, пропаганда джазового мистецтва, фестивалі, видавництво.

Доба незалежності України відкриває нові горизонти для художньої освіти молоді, зокрема для розвитку естрадно-джазової підготовки молодих музикантів – виконавців та композиторів. Процеси гуманізації та глобалізації, які дедалі більше проявляються в усіх сферах суспільного життя, призвели до модернізації всієї освітньої системи України. Незаперечним фактом є необхідність підготовки та формування творчої еліти, яка була би здатна достойно представляти українське музичне мистецтво на міжнародному рівні і конкурувати з визнаними у світі зарубіжними виконавцями. Особливе місце в цьому процесі належить естрадно-джазовому мистецтву і в цьому сенсі є вкрай важливою організація спеціальної музичної підготовки. «За свою історію джаз пройшов величезний шлях розвитку ..... і перетворився в складну сучасну музику. Український джаз, який упевнено завойовує публіку, концертні зали і майданчики, стає "обличчям" нашої культури, що вимагає до себе відповідної уваги як з боку влади, так і музичної громадськості» [8, с. 261–262].

Педагогічна наука має певні досягнення у вивченні проблеми виховання естрадно-джазової культури молоді. Сьогодні є наукові роботи з питань розвитку навичок джазової імпровізації (Ю. Маркін, М. Серебряний, О. Хромушин та ін.); розвитку навичок аранжування джазової музики (Г. Гаранян, А. Пчелінцев); формування виконавської майстерності майбутніх артистів естрадних ансамблів (Д. Бабіч); музично-естетичного виховання засобами естрадного мистецтва (О. Попова, Н. Попович, К. Шпаковська); розвитку творчої активності студентів музичних факультетів педагогічних ВНЗ на основі естрадно-джазового мистецтва (О. Жаркова, О. Курильченко, Ю. Степняк) тощо.

Досить значними є мистецтвознавчі дослідження естради та джазу. Зокрема, історичний аспект викладено у працях таких авторів, як К. Берендт, Д. Колліер, В. Конен, В. Мисовський, Є. Овчинников, Ю. Панасьє, Л. Переверзєв, В. Романко, В. Симоненко, В. Фейертаг та ін.; виразальні засоби естрадно-джазової музики докладно досліджували І. Вассербергер, І. Горват, Л. Івенс, Ю. Козирев, В. Олендарьов, О. Рогачов, Ю. Чугунов та ін.; окремі проблеми естрадно-джазового виконавства на різних інструментах висвітлювали І. Бриль, М. Замороко, Л. Івенс, Е. Кунін, В. Манілов, В. Молотков, О. Степурко та ін. З'являються перші дисертаційні дослідження, присвячені проблемам розвитку вітчизняного джазового мистецтва – С.Зуєва, К.Резникової, В.Олендарьова, В.Романка, М.Шведа; аналізу шляхів становлення вітчизняної системи джазового навчання – С.Безпала, М.Филипчук та ін.

Отже, аналіз наукової літератури свідчить про розробку досить широкого кола питань щодо естрадно-джазової культури взагалі та педагогіки зокрема, що дає змогу констатувати наявність належних теоретичних засад для подальших досліджень у цій галузі.

Що стосується українського джазу, то треба визнати, що він значно відстає від європейського. Причин багато, і однією з основних є те, що в минулому, коли Західна Європа освоювала і розвивала цей вид мистецтва, в буйному СРСР джаз був таврований як буржуазне занепадництво і багато років «замовчувався», що внесло негативні корективи в його розвиток. Але як оптимістично висловлюється клавішник групи містера Кларка – Руслан Сирота, «коли все це позаду, тут (в Україні) років через 10–15 будуть джазові музиканти світового значення. Таланти є, потрібні умови, значить, потрібний час» [5, с. 11].

Поняття професійної естрадно-джазової освіти в повній мірі можна віднести до системи вітчизняної музичної педагогіки починаючи з 1970-х років. В системі професійної музичної освіти найшвидше спостерігається формування української фортепіанної джазової школи. Спеціалізована школа джазового фортепіанного виконавства формувалась в Україні поступово. До 1970-х років українські джазові музиканти, що отримали академічну освіту, оволодівали досвідом джазової гри самостійно – прослуховуючи виконання відомих інструменталістів, в процесі роботи в джазових колективах, беручи участь у фестивалях тощо. В цілому така картина мало відрізнялась від подібних форм самонавчання джазових артистів інших країн. Згодом до цього процесу були залучені і духові інструменти. Щодо вокального джазового мистецтва, то воно стає резонансним у 80–90-х рр. і стає предметом викладання в багатьох музичних навчальних закладах України.

Навчальні осередки естрадно-джазової підготовки молодих музикантів діють на даний час лише в окремих обласних центрах України і, на жаль, не стали поширеним явищем для нашої музичної освіти.

Отже, мета статті – на основі аналізу діяльності найбільш відомих джазово-освітніх осередків визначити стан, проблеми та окреслити перспективи розвитку естрадно-джазової освіти в Україні.

Щодо стану естрадно-джазової освіти в Україні, характеризуючи дане положення, треба відзначити певні позитивні зрушення у вирішенні даної проблеми. В першу чергу це пов'язано з початком організації на державному рівні спеціальної музичної освіти (кінець 70-х – поч. 80-х) і найшвидше до цього процесу прилучилися вищі музичні навчальні заклади. Зокрема, в програму консерваторських дисциплін починають запроваджуватися відповідні профільні факультативні курси: джазової імпровізації (Одеса, 1979), джазової гармонії та оркестровки (Київ, 1982-1995) тощо. Наступним етапом стало створення спеціальних кафедр естрадно-джазової підготовки. Наприклад, «Музичного мистецтва естради» в Донецькій державній консерваторії ім. С.Прокоф'єва (1990); в Харківському державному університеті мистецтв ім. І.Котляревського (бувшій Харківській консерваторії) – у 1994 р. була відкрита кафедра «Естрадних та духових інструментів», а у 2008 р. – кафедри «Музичне мистецтво естради та джазу» з новою спеціалізацією «Естрадно-джазовий спів». Зокрема, на кафедрі «Музичного мистецтва естради та джазу» (Оркестровий факультет) для студентів відкрилася можливість удосконалювати свою гру на духових інструментах, фортепіано, електрогітарі, контрабасі, бас-гітарі, ударних інструментах, а також спеціалізуватися за профілем «естрадно-джазовий спів» і отримати кваліфікацію: «артист (соліст) оркестру (ансамблю) естрадних інструментів, диригент оркестру естрадних інструментів, викладач». Але, нажаль, далеко не всі консерваторії долучилися до даного процесу і естрадно-джазова підготовка молодих музикантів донині не вважається для них пріоритетною поряд з іншими музичними спеціалізаціями. «В Європі процес легалізації джазової освіти у вузах відбувся, – як зазначає головний редактор журналу «Джаз» Ольга Кізлова, – 20–25 років назад, а у нас – вакуум. ...Перебороти рутину в консерваторіях поки що не вдається.... В наших консерваторіях, як при совку, джазу не вчать, очевидно, не підозрюючи, що зараз в світі це давно вже велетенське філармонійне дитя, яке виросло з ресторанных штандів» [3, 15].

Відомим в Україні вищим навчальним закладом по підготовці естрадно-джазових виконавців є Київський національний університет культури і мистецтв. В структурі університету 12 інститутів і факультетів і одним з провідних є «Інститут мистецтв» з популярними кафедрами «Естрадного співу», «Режисури естради і масових свят», «Теорії і історії мистецтв» тощо.

Другим не менш відомим вищим музичним навчальним закладом в Києві є Муніципальна академія естрадного і циркового мистецтв ім. Л.Утьосова зі структурним підрозділом – кафедрою «Естрадного співу». Але найбільш престижним в Україні є «Київське державне вище музичне училище ім. Р. Глієра» (Київський інститут музики імені Р.Глієра). Дякуючи зусиллям Є.Дергунова, одного з найкращих джазменів України, в ньому був відкритий перший в Україні «Естрадно-джазовий відділ», який зараз відомий як «Школа джазового і естрадного мистецтва».

Також відкриваються кафедри «Естрадного співу» в Національній академії керівних кадрів культури і мистецтва (м.Київ); Ніжинському державному університеті ім. М.Гоголя; кафедра «Академічного і естрадного співу» в Прикарпатському національному університеті ім. В.Стефаніка (м. Івано-Франківськ); в Сумському державному педагогічному університеті ім. А.Макаренка, в якому на факультеті «Мистецтв» проводиться освітня діяльність по спеціальності «Музика та художня культура, музика та естрада» (Сьогодні на факультеті працює народний театр-студія естрадного вокалу «Екстрім»); Рівенському державному гуманітарному університеті, де на факультеті «Музичного мистецтва» поряд з іншими існують такі напрямки підготовки фахівців, як «Естрадний спів», «Музичне мистецтво естради», «Комп'ютерно-електронна музика» тощо. В Харківській державній академії культури, де на факультеті «Музичного мистецтва» поряд з кафедрою «Естрадного співу» існує кафедра «Інструментів духового та естрадного оркестрів», на яких відбувається підготовка по спеціальностям «Музичне мистецтво естради», «Естрадний спів». Нині на факультеті функціонують такі творчі колективи, лауреати міжнародних джазових конкурсів та фестивалів: естрадно-симфонічний оркестр, джазовий оркестр, джазовий ансамбль студентів та випускників кафедри інструментів духового та естрадного оркестрів «Магніфіка», гурт «Шкода», студентський театр естрадної пісні «Степ» тощо. Луганська державна академія культури і мистецтв на факультеті «Музичне мистецтво» готує співаків – спеціалістів з академічного, народного, естрадного вокалу і здійснює у відповідності до останнього підготовку за такими спеціальностями: «Естрадний вокал», «Звукорежисура», «Музичне мистецтво естради» (інструменталісти). Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К.Ушинського (м.Одеса) в Інституті мистецтв на кафедрі «Теорії музики і вокалу» факультету «Музичної та хореографічної освіти»

систематично готують студентів до участі у студентських олімпіадах з класичного та естрадного вокалу, у міжнародних і всеукраїнських конкурсах. В Чернівецькому національному університеті ім. Ю.Федьковича на кафедрі «Музики» факультету «Педагогіки, психології та соціальної роботи» за навчальною програмою серед інших обов'язкових музичних предметів передбачений «Естрадний спів» тощо.

Але як відомо, музикою треба займатися з дитинства, аби досягти певного рівня майстерності. «Завтрашніми» зірками будь-якого жанру мистецтва стають «сьогоднішні» діти і для забезпечення прагнень вищих навчальних закладів виховати професійні кадри виконавців естради і джазу необхідна цілеспрямована фахова підготовка абітурієнтів, які б володіли основами даної спеціалізації. Отже, поступово назріла потреба в організації довузівської музичної освіти даного профілю. Так починають виникати музичні школи, або відкриватися естрадні відділення у вже в існуючих мистецьких закладах: у державних музичних школах Києва (1974), Одеси (1982, 1989), Ізмаїла (1989), Дитячій академії мистецтв (м.Луганськ). Одними з найвідоміших на даний час є «Школа естрадного та джазового мистецтва» Дніпровського району міста Києва (2001) і «Київська дитяча академія мистецтв» (вищий мистецький коледж) М.Чембержі тощо. Зокрема, до співпраці в «Школу естрадного та джазового мистецтва» («Київську дитячу академію») було запрошено П.Полгарева – відомого джазового критика, викладача джазових дисциплін Київського Національного Університету Культури і Мистецтв. Саме він став на чолі учбового закладу нового типу, який своєю першочерговою метою вважає виховання нової генерації людей, здатних змінювати світ на краще. Адже, саме діти, виховані на традиціях джазової культури, заряджені силою її творців, здатні припинити руйнацію культурного наукового простору держави. Школа являє собою унікальну структуру, яка не тільки професійно навчає дітей та дорослих основам традиційного та сучасного джазу, академічній, рок- і поп-музиці на інструментальному та вокальному відділеннях, не тільки підвищує їх фах в майстер-класах зірок світового рівня, не тільки консолідує в своїй сфері кращі сили української естради та джазу, але й формує, розвиває, пропагує та досліджує основні тенденції вітчизняного естрадного та джазового музикування. Учні, викладачі та творчі колективи школи активно пропагують мистецтво України в Італії, Німеччині, Угорщині, Польщі, Туреччині та багатьох інших країнах, де вони перебували з творчими візитами. Спільні творчі акції, які постійно проходять у великій концертній залі школи разом з виконавцями зі США, Голландії, Англії, Польщі, Японії та інших країн світу, дають можливість плідно спілкуватись з аудиторією та активно пропагувати високе мистецтво джазу.

За останні роки учні школи стали переможцями понад 400 джазових, естрадних, фольклорних, класичних конкурсів та фестивалів України і багатьох держав світу: «Мелодії та ритми джазу», Міжнародних конкурсів «Зоряний Сімеіз», міжнародних фестивалів «Під вітрилами Надії і Добра», дитячих джазових фестивалів «Атлант-М», міжнародних джазових фестивалів «Єдність», міжнародних дитячих музичних фестивалів пам'яті Леоніда Утьосова, всеукраїнських фестивалів духовної творчості «Оберіг надії», численних міжнародних конкурсів та фестивалів в Німеччині, Угорщині, Чехії, Франції, Британії, Іспанії, Єгипті, Польщі та багатьох інших. Школою започатковані та проводяться міжнародні фестивалі та конкурси, серед яких «Зимові джазові зустрічі» пам'яті Є.Дергунова, «Jazz зорі», «Острів», «Jellou Submarine», «Beatles fest» та ін. Школа бере участь в організації міжнародних арт-фестивалів «Вітри надії» (Єгипет), «Бісерна обала» (Чорногорія), «Beatlesfest» (Крим), «Співочі тераси» (Харківська обл.), «Дитячий хіт-парад» (Одеса) та «Оберіг надії» (Київ).

Вище згадана школа перестала бути лише учбовим закладом. Це незалежний культурний осередок, яскравий приклад гармонійної підтримки з боку мистецької еліти та держави, що пропагує внутрішню свободу кожної особистості в суспільстві. Сьогодні вона провадить свою діяльність під опікою Народного артиста України, депутата Верховної Ради України, Яна Табачника, який добре розуміється в актуальних питаннях сучасної музичної культури.

Поряд з цим на поч. XXI ст. відкриваються приватні заклади естрадно-джазового мистецтва: Школа-студія сучасних видів вокалу «Драйв» (м. Київ); Школа Блюзу і Джазу (м. Київ), в якій дітей навчають за такими напрямками – акустична гітара, електрогітара, бас-гітара, блюзова губна гармошка, блюзовий і джазовий вокал, та за музичними стилями – блюз, блюз-рок, джаз, фанк, соул; Школа естрадного мистецтва «Джем» (м. Чернівці); Продюсерський центр «PARADIS» (м. Київ) – проводить професійне навчання по популярним на теперішній час творчим дисциплінам: естрадний вокал, акторська майстерність, сучасна хореографія, модельне мистецтво; «Літня Джазова Школа зReikartz» (м.Львів), організована «Jazz Club.Lviv», МО «Дзига», Ходжежською джазовою

школою «Cho-Jazz» (Польща), факультетом культури та мистецтв ЛНУ ім. І.Франка за підтримки Посольства США в Україні і має на меті не тільки надати змогу молодим українським музикантам поспілкуватися із досвідченими джазменами із США та Польщі, але і започаткувати у Львові щорічну Школу Джазу; Дитяча школа естрадного мистецтва Продюсерського центру «KARPARATION» (м.Львів), у програмі якої передбачені заняття з вокалу, хореографії, сценічної майстерності; Школи естетичного виховання, з яких найбільш відомою є Київська дитяча художня школа № 2, в якій існують художнє, хореографічне і музичне відділення з підрозділами – фортепіанним, народних інструментів, струнно-смичкових інструментів, духових та народних інструментів, вокально-хоровим та естрадного співу, теоретичних дисциплін, композиції; Інститут Шоу-бізнесу Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет» (2011) та ін.

З початку 2000 р. починають функціонувати відділи естрадно-джазового виконавства і в музичних училищах: у вище згаданому Київському музичному училищі ім. Р.М.Глієра, Одеському училищі мистецтв і культури ім. К.Ф.Данькевича, Донецькому, Львівському ім. С.Людкевича, Харківському музичному училищі ім. Б.Лятошинського, Криворізькому, Луганському коледжі культури і мистецтв, Хмельницькому музичному училищі ім. В.Заремби, Черкаському музичному училищі ім. С.Гулака-Артемівського, Чернігівському музичному училищі ім. Л.Ревуцького музичному училищі Дніпропетровської консерваторії ім. М.Глінки та ін. Наприклад, в останньому з них в роботі циклової (предметної) комісії «Музичне мистецтво естради» навчальною програмою передбачені спеціалізації «Естрадний спів» і «Естрада» (інструментальне виконавство). З окремих предметів («Спеціальний клас», «Методика навчання співу», «Основи джазової імпровізації» тощо) були створені навчальні програми, які затверджені Державним методичним центром навчальних закладів культури і мистецтв України. Нажаль, проблема формування навичок естрадно-джазового музикування у студентів музичних училищ лишилася поза увагою наших вітчизняних науковців.

Отже, даний огляд стану розвитку естрадно-джазової освіти молоді в Україні свідчить про позитивну динаміку його зростання у вищих музичних закладах і явну недооцінку її в музичних закладах нижчого рівня (музичних школах та училищах), що руйнує основний принцип педагогіки: наступності і безперервності у навчанні, від ефективності й доцільності педагогічної організації яких залежить подальша активна діяльність творчої особистості, її самоусвідомлення та можливості самовираження тощо. В більшості європейських і американських навчальних закладах передбачена музична підготовка, в тому рахунку і джазова, а в кожному спеціальному навчальному музичному закладі (консерваторіях, музичних академіях) існують джазові факультети. Там джаз – це галузь серйозної музики, академічна музична спеціальність. Нажаль, наші музиканти поки що не мають стійких виконавських і педагогічних традицій і причина полягає у відсутності широко поставленої в цій галузі якісної освіти на всіх рівнях навчання та належної уваги до цих проблем з боку влади. Це зумовлює недостатній рівень слухачів – споживачів творчого джазового продукту, непоінформованість і непідготовленість багатьох потенційних спонсорів, від яких зараз, за причин відсутності державних програм і проектів, залежить дуже багато. На даному етапі реалізація творчих джазових проектів, коли ними займаються госорганізації з «мізерним» фінансуванням, неможлива. Єдиний розрахунок – на меценатів. На жаль, до цього часу не прийнятий закон про меценатство, що відлякує український бізнес фінансувати подібні проекти.

Починаючи з 80-х рр. поступово налагоджується видавництво естрадно-джазових інструментальних і вокальних нотних збірників, енциклопедичної літератури як зарубіжних, так і вітчизняних авторів, зокрема: Нотні посібники Дж.Еберсолда, збірники джазових стандартів «Real Books», «Джаз для дітей» (Ростов-на-Дону), українське видання навчального посібника І. Горбата і І.Вассенбергера «Основи джазової інтерпретації» (1980); вітчизняних енциклопедичних і міологічних словників – «Лексикон джазу» (1981) та «Українська енциклопедія джазу» (2004) В.Симоненка, «Естрада. Рок-музика. Джаз» (1993) В.Откидача; нотних збірників та хрестоматій: «Американські блюзи. Хрестоматія» – уп. В.Полянський, зб. «Фортепіано в джазі» (1988), «Джазові етюди для фортепіано» (1984), «Джаз і фортепіанна музика першої половини ХХ сторіччя» (1987, 1989), «Джазові п'єси радянських композиторів для фортепіано» (1990), «Естрадні і джазові п'єси для фортепіано» (1995), «Jazz book. Ноти, тексти, гармонія» (2000), «Джазові стандарти в імпровізаціях для труби» В.Колеснікова (2007), «Українська естрадна вокальна школа» Л.Прохорової (2006), збірники з репертуару відомих співаків та багато інших.

У музичних закладах України поряд з педагогічною роботою викладачів-ентузіастів активно розгортається педагогічна та виконавська діяльність відомих джазових інструменталістів, вокалістів та естрадних співаків. Зокрема: В.Соляника, М.Замороко, П.Пашкова, Є.Дергунова, Ю.Кузнецова,

С. Давидова, А. Лозовського, О. Тищенко, Ж. Боднарук, В. Шпортка, О. Білозір, О. Войченко та багатьох інших, які передають свій досвід творчій молоді.

Проте, до цього часу відсутня налагоджена система підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Оскільки немає створених методичних осередків української школи джазу перейняти кращий досвід джазової педагогіки можливо лише за кордоном. До таких методичних центрів перепідготовки кадрів можна віднести Ростовську ДМШ ім. Кіма Назаретова (Росія), або на Заході польську методичну базу, в якій джазова освіта поставлена на досить високому рівні. Поряд з спеціальними факультетами в музичних закладах Польщі існує ціла мережа музичних студій, які серйозно займаються джазовою підготовкою творчої молоді

В 90-х рр. з'являються осередки пропаганди джазового мистецтва. Велику роботу щодо популяризації джазової музики в свій час проводив журнал «Нота», а в останні роки – новостворений журнал «Джаз», агентство «Театр джазу», радіопередачі по «Проміню» Діми Гальона («Джаз до дванадцятої»), Олексія Когана («Година меломана») та Леоніда Гольштейна («35 хвилин джазу»), програми нових радіостанцій, мережа магазинів, які утримують асортимент джазової музики, концерти Міжнародного джазового абонементу тощо. Необхідно відзначити також активну діяльність і Продюсерського агентства «Jazz In Kiev», яке працює під керівництвом О. Когана. «Усе, що робить агентство під орудою Олексія Когана, ретельно продумується й має інтелігентний вигляд. Команда Когана несе високу культуру тим, хто тішиться плодами їхньої праці, – чи то буде великий фестиваль, окремий концерт, фотовиставка, демонстрація кінофільму, чи дитячий музичний ранок. Звісно, діяльність агентства спирається на найбільш затребувані, масові стилі джазу та навколоджазової музики, його поп-жанрові вияви; джазовий авангард у нас майже невідомий – ні західний, ні дуже скромний наш» [2]. Але це не знімає проблему необхідності пропаганди джазового мистецтва, яке потребує не тільки фінансової, але і загальномистецької підтримки (доступність інформації, розширення концертної практики, наявність методичної бази тощо). Якщо на Заході відбувається велика кількість виступів маловідомих джазових музикантів, на концерти яких можуть собі дозволити і охоче їх відвідують як любителі, так і пересічні слухачі, і тому вони завжди проходять при повних залах, то наша джазова концертна діяльність виглядає досить скромно.

Активно розвивається творчий обмін індивідуальними виконавськими досягненнями молодих джазових музикантів в рамках українських і міжнародних джазових фестивалів. Для фахового зростання творчої молоді серед великої кількості фестивалів, які щороку проходять в Україні, особливе значення мають дитячо-юнацькі джазові фестивалі, а саме: а) дитячі та юнацькі джазові фестивалі: Всеукраїнський дитячий джазовий фестиваль «Джаз над морем» (м. Скадовськ), Do#Dж Junior // ДоДж Юніор (м. Донецьк), Міжнародний дитячий джазовий фестиваль «ОКешкин Джаз» (м. Київ), Міжнародний дитячий джазовий фестиваль ім. Л. Утьосова в Південному – «Дитячий джазовий рух» (Одеська обл.), Міський відкритий естрадно-джазовий дитячий фестиваль «Сердце-bravo» (м. Херсон), «Джаз-форум» (м. Бердянськ), Дитячий музичний фестиваль «Ми вчимося грати джаз» (м. Донецьк), Дитячий джазовий фестиваль «Джаз і Юність» (м. Кривий Ріг) та ін. б) джазові фестивалі, які передбачають в своїх програмах участь дитячих та юнацьких колективів: «Єдність» (м. Київ), «Зимові джазові зустрічі пам'яті Є. Дергунова» (м. Київ), «Вечори пам'яті В. Симоненка» (м. Київ), Міжнародний фестиваль академічної і сучасної музики «Фарботони» (м. Канів), Вуличний джазовий фестиваль «Jazz на Суворова» (м. Херсон) та ін.

На сучасному етапі Європа і весь світ прагнуть об'єднатися, укріпити комунікативні зв'язки, на основі чого виникає так зване «планетарне» мислення. Джаз стає мистецтвом транснаціональним. Як утверджує професор класу джазового фортепіано в консерваторіях Веймара і Мюнхена, відомий піаніст-виконавець Леонід Чижик, «сьогодні всі цивілізовані народи вийшли з віку національної самосвідомості і... світ прагне єдності. І джаз, як ніяке інше мистецтво, несе цю ідеоматику» [4, с. 22].

Висновки.

1. Система української джазової освіти пропонує комплексне навчання на основі досягнень як неакадемічного, так і академічного напрямків у виконавстві, які достатньо надійно укоренилися в світовій музичній культурі, що свідчить про ґрунтовність універсальних тенденцій розвитку джазу на рубежі сторіч та зміцненню інтеграційних міжкультурних зв'язків.

2. Процес виділення естрадно-джазового профілю в українській музичній педагогіці, його експериментальної апробації та розвитку пов'язане, передусім, з появою відповідних державних навчальних осередків: а) відкриттям естрадних відділень в окремих музичних школах; б) створенням відділів естрадно-джазового виконавства в музичних училищах; в) запровадженням в програму

консерваторських дисциплін факультативних курсів, пов'язаних з джазовим мистецтвом; г) появою відповідних навчальних кафедр («Музичне мистецтво естради та джазу», «Естрадний спів» тощо) у ряді вищих музичних закладів України.

3. До виховання майбутніх естрадно-джазових виконавців в музичних закладах України поряд з досвідченими педагогами долучаються відомі естрадно-джазові виконавці-практики.

4. Аналіз стану естрадно-джазової освіти в Україні виявив низку тенденцій: а) проведення практично-методичних семінарів і конференцій; б) академізація учбових програм, методичних посібників; в) видавництво нових естрадно-джазових інструментальних і вокальних збірників, енциклопедичної літератури тощо. З'являються осередки пропаганди естрадно-джазового мистецтва: поява профільних журналів, радіо- і теле-передач, концертів, мереж магазинів з наявністю асортименту джазової музики, енциклопедичних видань тощо.

5. В Україні розгортається діяльність потужного інформаційно-пропагандистського та стимулюючо-творчого заходу фахового зростання творчої молоді – джазово-фестивальний рух, в якому особливе місце належить дитячо-юнацьким джазовим фестивалям тощо.

Але поряд з цими досягненнями в Україні є дуже багато проблем, які чекають свого вирішення.

1. Однією з основних є відсутність налагодженої системи підвищення кваліфікації або перекваліфікації педагогічних кадрів. Основна причина полягає у відсутності налагодженої системи вітчизняних методичних осередків української школи джазу, що ускладнює забезпечення навчальних музичних закладів підготовленим для цієї діяльності педагогічним складом, який був би здатним здійснювати виховання майбутніх джазових музикантів і на високому професійному рівні займався б джазовою підготовкою творчої молоді.

2. Не створено традицій «побутування» джазу – дуже мало осередків, де звучить джаз, тобто відсутність відповідного «культурологічного поля»; недостатній об'єм навчального матеріалу (кількість джазових книжок, підручників, посібників тощо); інформаційно-критичних видань (публікацій в пресі, музичних журналів тощо); звукового джазового наповнення (радіо- і телепростору) тощо. Тому кращі наші музиканти шукають дорогу на Захід, де їх творчість має попит і публіка більш підготовлена та чекає їх виступів. А саме вона є одним з найбільш дієвих засобів пропаганди сучасної культури.

3. Не менш дієвий вплив на нашого слухача справляє українське телебачення. Але програми з трансляцією джазових концертів і виступів відомих джазових виконавців дуже рідкісне явище на наших голубих екранах і все, що робиться в цій галузі, проходить повз нього.

4. Недостатньо високий рівень сприйняття джазового мистецтва слухачською аудиторією, непоінформованість і невідповідність багатьох потенційних спонсорів, від яких іноді залежить проведення відповідних заходів або проектів та їх майбутнє, пояснюється відсутністю сформованих традицій побутування джазової музики в Україні, надзвичайно скромним багажем розробок обов'язкових джазових програм і методичних матеріалів для всіх рівнів естрадно-джазового навчання, переважною відсутністю відповідної технічної бази, інструментарію, підтримки нових творчих проектів тощо.

Кожне з положень, які викладені в статті, а також визначення проблем і, відповідно щодо їх вирішення, перспектив розвитку естрадно-джазової освіти молоді в Україні, вимагає більш детального аналізу і окремого наукового дослідження.

1. Капелюшок-Войченко О.М. Вплив джазової музики на оновлення змісту навчання сучасної молоді України [Електронний ресурс] / Ольга Миколаївна Капелюшок-Войченко – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/portal/SOC/Gum/mz/2010-18/48.pdf>.

2. Кизлова О. Джаз против попсы - битва титанов [Електронний ресурс] / Ольга Кизлова // Зеркало недели. Украина № 36, 07 октября 2001 – М., 2011– Режим доступу : [http:// gazeta.ua/articles/events-journal/372229](http://gazeta.ua/articles/events-journal/372229) Gazeta.ua

3. Кизлова О. Как живет джазу на Украине / Ольга Кизлова // Джаз – 2006. – № 1. – С. 13–16.

4. Кизлова О. Пианист Леонид Чижик о джазе и не только / Ольга Кизлова // Джаз – 2006. – № 1. – С. 19–22.

5. Кизлова О. Стендли Кларк: «В джазе происходит процесс глобализации» / Ольга Кизлова // Джаз – 2006. – № 6. – С. 10–11.

6. Норинська А.Д. Развитие джазовой музыки в коллективах художественной самодеятельности. / А.Д. Норинська, Н.А. Дощечко, В.М. Касаткін, Є.В. Муханова. – М., 1989. – 378 с.

7. Романко В. Джаз в музичній культурі України: соціокультурна і музична інтерпретації: дисертація на здобуття наук. степені канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво» / Володимир Романко – К., 2001. – 177 с.

8. Рось З.П. Український джаз як культурологічна проблема / Зоряна Петрівна Рось // V культурологічні читання пам'яті Володимира Подкопаєва «Культурологічний дискурс сучасного світу: від національної ідеї глобалізації цивілізації»: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. – К., 2007. – С. 258–262.
9. Седунова Л.М. О современных тенденциях развития общего музыкального образования / Л.М. Седунова // Музыка в школе – 2004. – № 1 – М. – С. 35–38.
10. Симоненко В. Українська енциклопедія джазу / Володимир Симоненко – К. : Центрмузінформ, 2004. – 232 с.

Стаття посвячена актуальній проблемі національної джазології – дослідженню особливостей розвитку сучасного естрадно-джазового освіти в Україні. На основі огляду функціонування музично-освітніх центрів різного рівня здійснено оцінку стану підготовки майбутніх українських джазово-естрадних виконавців і визначено основні проблеми національного джазового освіти.

Ключевые слова: естрадно-джазове освітання, естрадно-джазові навчальні центри, пропаганда джазового мистецтва, фестивали, видавництво.

This article is devoted an actual problem of national dzhazolohiyi – the study features of development of modern pop-jazz education in Ukraine. Has been carried out assessment of the state training future Ukrainian jazz-variety art performers based on the review of the functioning of music and educational centers of different levels. Defined main problems of national jazz education.

Key words: pop-jazz education, variety and jazz training centers, promotion of jazz art, festivals, ed jazz publications.

УДК 784.9(477):316.4.063.3/4

Ірина Бойко

АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ АКАДЕМІЧНИХ СПІВАКІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті зроблена спроба аналізу особливостей впливу сучасних євроінтеграційних процесів на професійну підготовку академічних співаків. Досліджуються пов'язані з цим напрямки та форми роботи вищих навчальних закладів мистецтва України. Визначено новітні підходи та технології навчання. Розглядається багатоаспектність роботи викладачів, спрямованої на фахову підготовку співаків в контексті вирішення завдань Болонської декларації.

Ключові слова: Болонський процес, академічний співак, євроінтеграція, вищі навчальні заклади мистецтва, професійна підготовка.

На початку ХХІ століття українське суспільство перебуває на шляху активізації й прискорення євроінтеграційних процесів. Відповідні перетворення відбуваються і усіх сферах суспільного життя, впливають, у тому числі, на розвиток культури та мистецтва.

Мистецтво академічного співу як важлива складова художньої культури також зазнає впливу нових культурних перетворень. Окремі напрямки підготовки академічних співаків в сучасних умовах вивчали В. Антонюк [1; 2], Н. Гребенюк [4], А. Даценко [5], Л. Довгань [6], М. Жишкович [7], А. Кулієва [11; 12], Н. Кравченко [9], В. Осипова [17], Т. Сіренко [19].

В. Антонюк вважає, що процеси культурного розвитку суттєво вплинули на загальносвітовий стан вокального мистецтва: «В останні десятиліття відбулось нівелювання національних шкіл і утворилась так звана «еталонна» манера оперно-академічного співу, представлена у творчості кращих світових вокалістів, серед яких чимало українців» [8, с. 3]. Ці кардинальні зміни позначились на завданнях навчального процесу. По-перше, академічний співак конкурентоспроможного рівня повинен мати звук, що відповідає загальносвітовій «еталонній» манері співу, володіти майстерністю виконання творів у різних музичних стилях, бути підготовленим до сольної та ансамблевої роботи в різних жанрах – опері, опереті, мюзиклах, концертних постановках. По-друге, в сучасних умовах робота викладачів спрямовується не тільки на оволодіння студентами суто професійними вокальними вміннями, а також на виховання яскравого артиста-особистості.

© Бойко І., 2014.